

B
B
I
U
B
C
L
U
I
R
O
E
T
Ş
E
T
C
I
A
/
C
E
N
S
T
E
R
R
A
V
L
Ă
C
I
U
N
L
I
V
E
R
S
I
T
O
A
G
R
R
Ă
F
D
I
C
N

COLECȚIILE ÎN BIBLIOTECILE UNIVERSITARE
COLECȚIILE DE REFERINȚE

Sinteză documentară

Biblioteca Centrală Universitară din București
Vedere din vechiul depozit

4/1997

Școala nr. 100

Redactat de : **Lili Rusea**
Colaborator : **Daniela Dumitrescu**
Coordonator : **Anca Podgoreanu**
Procesare text : **Cati Oancea**

"Colecția este elementul constitutiv esențial al bibliotecii..."

"Colecția globală a unei biblioteci este un ansamblu viu a cărui complexitate depășește simpla însumare a documentelor care-l compun".

Bertrand Calenge

Noțiunea de colecție într-o bibliotecă nu și-a găsit până în prezent reflectarea nici în dicționare și nici în lucrările dedicate colecționarilor. Sunt menționate colecțiile particulare de obiecte artistice, colecțiile editoriale, dar nu colecțiile de bibliotecă.

Folosirea acestui termen induce caracteristica unei noțiuni de omogenitate, fie în interiorul aceleiași colecții, fie între colecții diferite adunate la un loc în virtutea unor puncte comune. De altfel, elementele unei colecții pot să-și conserve individualitatea și să constituie în același timp "un ansamblu non finit".

În ultimii ani, semnificația noțiunii de colecție de bibliotecă s-a modificat.

"Am parcurs o perioadă - spune Charles Osburn - când colecția era o mulțime ordonată de cărți și jurnale. Atunci puteam să considerăm colecția, sau cel puțin unele colecții, ca o acumulare, stabilită sistematic, de mijloace care intenționează să comunice informații și cunoștințe. Astăzi când discutăm despre colecții înțelegem ceva chiar mai general; este întregul pachet de capacități inerte pe care-l organizăm să comunice informații și cunoștințe".

Pentru Bruno Carbone, colecția face obiectul unei "gestionări dinamice", elementele care o compun "trebuie să fie în mod constant confirmate prin decizia gestionarilor săi, astfel încât să-i conserve o coerență dinamică".

Fată de colecție, fondul corespunde mai mult unei "realități statice" (un fond poate fi "înghețat", "mort" sau "viu", prin folosire). Colecția este o "noțiune contemporană" (Valérie Tesnière), cu o polisemie recunoscută.

◆ *Colecțiile editoriale* sunt "etichetele" sub care profesioniștii informării și documentării iau în discuție producția editorială. Încă din secolul al XIX-lea se folosea în mod obișnuit eticheta Bibliotecă ("Biblioteca de filosofie contemporană", "Biblioteca romanelor" etc.). Conceptul de colecție urmărește "să liniștească cititorul potențial". În această perspectivă editorii au glisat de la "bibliotecă" la "colecție". Colecția de tip comercial, de exemplu, este foarte răspândită astăzi în biblioteci.

Importanța cunoașterii aprofundate a istoriei fondurilor unei biblioteci se intersectează cu necesitatea de adaptare la situația în continuă evoluție. Tendința actuală este de orientare și reorientare a fondurilor; se fac sondaje succesive asupra unor segmente din colecții care permit reconstituirea unui tablou precis privind forța și slăbiciunile unui fond. Nu poate fi ignorată nici funcția specifică bibliotecii (de cercetare, patrimonială, mixtă).

O dată cunoscut conținutul ofertei se poate măsura mai bine cererea. Presiunea lui apare evidentă în bibliotecile universitare, dotate sau nu cu fonduri vechi. Răspunsurile sunt date prin constituirea unor fonduri de referințe care permit explorarea între altele și a colecțiilor patrimoniale. În bibliotecile specializate, deschise unui cerc restrâns de cititori avizați, legătura strânsă cu acest tip de public antrenează o mai bună evaluare a dezvoltării colecției existente.

◆ *Colecțiile patrimoniale* sunt formate din colecțiile naționale constituite prin depozit legal și din documente vechi, rare sau prețioase. Aceste fonduri resimțite ca "fonduri care nu sunt curente" se împart în:

- *fonduri locale* care conservă memoria documentară a colectivității în aria sa de influență
- *fonduri specializate propriu-zise* organizate în jurul unui subiect specific, conservate pentru accesul utilizatorilor străini de colectivitatea locală
- *fonduri patrimoniale* a căror conservare pe termen lung este programată. Cuprind mai ales fondurile vechi, adesea sub formă de moșteniri cumulative.

Spre deosebire de fondurile curente (de referințe, de împrumut etc.), fondurile patrimoniale și/sau specializate sunt supuse unui tratament specific:

- selecția constituie un domeniu de sine stătător și se face printr-un protocol particular
- decizia de achiziție se sprijină pe un sector de folosire specifică, punând în valoare importanța națională și regională a fondurilor
- tratamentul documentelor presupune utilizarea complementară a anumitor tezaure, un anumit mod de conservare, de clasificare
- comunicarea documentelor este supusă unor reguli particulare (atât comunicarea la distanță cât și imediată).

Astăzi, când marile orașe dezvoltă un eclecticism cultural, în *mediateci* se adună la un loc documente privitoare la ansamblul domeniilor de cunoaștere și a formelor de expresie (sunet, imagine, mișcare). Spre deosebire de biblioteci sau de centrele de documentare specializate, *mediatecile*, cu vocație enciclopedică, prezintă locul de întâlnire a unui public divers cu o multitudine de colecții și servicii. Colecțiile unei *mediateci* pot să corespundă mai multor ansambluri cu geometrie variabilă, fiecare ansamblu având propria sa coerență internă în funcție de modul în care poate fi accesibil:

1. cel mai evident ansamblu în raport cu publicul este cel al colecțiilor cu acces liber
2. ansamblul colecțiilor conservate în depozite (colecții patrimoniale, de cercetare etc.)
3. ansamblul colecțiilor virtuale accesibile datorită băncilor de date.

Aceste colecții fac parte din mediatecă și, în egală măsură, dintr-o rețea municipală, departamentală, regională. Elementul unificator este catalogul informatizat, care devine un instrument privilegiat de acces la informații pe baza colecțiilor.

Pentru o strategie a colecțiilor

"Modernitatea în elaborarea unei strategii a colecțiilor trebuie să cuprindă referințe atât la ceea ce este de menținut și dezvoltat, la deschiderea bibliotecilor în mod rațional și cu adecvările necesare către purtători de informații netradiționali, cât și la ceea ce este de abandonat și de corectat în vechile concepții și deprinderi legate de constituirea și evoluția fondurilor documentare".

Ion Stoica

Noțiunea de selecție are accepții multiple: este în primul rând alegerea pe care o face bibliograful, dar și cerința unui cititor, sugestia unui grup de lectură, dar și decizia de a realiza un anumit dinamism.

De altfel, fiecare protocol de selecție, chiar și unul verificat cu grijă, nu poate să prevadă toate asociațiile posibile.

În literatura de specialitate sunt menționate mai multe **modele de selecție** pentru colecțiile tradiționale:

◆ Hendrik Edelman, teoretician al selecției, consideră că dezvoltarea colecțiilor, selecția și achiziția "sunt elementele unei ierarhii. Nivelul superior este cel al dezvoltării colecțiilor, care este o funcție planificată. Nivelul mediu este selecția care cuprinde deciziile de includere sau de excludere a documentelor specifice colecției. Ultimul nivel este cel al achiziției, care pune în practică deciziile selecției și proiectele de dezvoltare a colecțiilor".

Procesul de selecție propriu-zis se desfășoară în mai multe faze:

- identificarea publicațiilor de pe piață
- aprecierea acestor publicații cu ajutorul recomandărilor cititorilor și criticilor
- studiul colecției deja existente în bibliotecă.

- ◆ Beatrice Kovacs dezvoltă propriul său model de selecție cu șapte niveluri pe care le împrumută de la Henry Mintzberg:
 - perceperea sau recunoașterea unei necesități de acoperire a unui subiect particular decurgând din sesizarea unui curs nou în cadrul universității, din publicitate sau din criticile de specialitate
 - diagnosticul sau identificarea elementelor necesare și a caracteristicilor lor (limbă, dată de publicare, copyright, format, preț etc.)
 - cercetarea existentului din colecția bibliotecii (există deja acest titlu în bibliotecă? există în bibliotecă alte titluri similare?)
 - cercetarea celui mai eficient mijloc de procurare a materialului
 - trecerea în revistă a furnizorilor și a meritelor lor
 - evaluarea finală și alegerea definitivă
 - autorizarea cumpărării.

Acest model acordă bibliografului independență maximă. Beatrice Kovacs este de părere că "o luare de decizie conștientă trebuie să fie obiectivul oricărui bibliograf".

- ◆ Modelul lui Charles A. Schwartz se bazează pe conceptul de raționalitate limitată, împrumutat de la Herbert Simon. Potrivit acestui model selecția urmărește să stabilească:
 - obiective definite greșit, adesea idealiste și dificil de măsurat
 - alegeri problematice referitoare la proliferarea lucrărilor și la dificultatea de evaluare a nivelului intelectual al unei publicații
 - o tehnologie neclară pentru luarea de decizii, care să se sprijine în principal pe criticile apărute în revistele de specialitate
 - un feedback sărac sau absent.

◆ Ross Atkinson determină numeroase "contexte" proprii selecției în care bibliograful examinează referințele bibliografice. Fiecare context este constituit din elemente standard pe care bibliograful le analizează pe unele în raport cu altele:

- contextul sintagmatic (de exemplu o lucrare consacrată tradiției comerciale ebraice are valoare diferită după cum a fost publicată la Berlin în anul 1942 sau la Zurich în anul 1982
- contextul suplimentării; se referă la sprijinirea deciziilor cu ajutorul descrierilor (de tipul Library of Congress și a celor din bibliografiile naționale) sau cu ajutorul vedetelor de subiect
- contexte decizionale:
 - a. contextul existentului în colecție
 - b. contextul de grup sau comunitar; bibliograful reflectează la nevoile utilizatorilor
 - c. contextul tematic; se verifică ce a fost publicat pe subiectul respectiv.

Bibliograful ia în calcul aceste contexte diferite respectând atât politica instituției în care lucrează, cât și opiniile personale.

◆ Într-un model conceput ca un instrument în sprijinul deciziilor bibliografice, John Rutledge și Luke Swindler evocă șase criterii principale de selecție:

1. subiectul
2. conținutul intelectual
3. utilizarea potențială
4. adecvarea acestei publicații la restul colecției
5. diferite considerații bibliografice (reputația casei editoriale, tipul publicației și formatul)
6. limba publicației.

Fiecare criteriu capătă un punctaj de la 1 la 100 (de exemplu subiectul este cotelat cu 30 de puncte, conținutul intelectual cu 25 de puncte etc.). Punctajul permite clasificarea publicațiilor în ordinea priorității de cumpărare.

Recent au intrat în atenția bibliotecilor universitare modele de selecție pentru băncile de date:

- ◆ William Gray Potter identifică șapte criterii de selecție:
 - folosirea anticipată a băncilor de date
 - costul materialului necesar consultării băncii de date
 - costul abonamentului
 - facilitatea utilizării programului de interogare
 - posibilitatea accesării băncilor de date din exterior
 - posibilitatea asocierii cu alte biblioteci
 - politica generală a universității.

- ◆ Anthony W. Ferguson identifică la rândul său opt criterii de selecție:
 - adecvarea băncii de date la programul universității
 - tratarea subiectului
 - complementaritatea cu colecțiile existente
 - calitatea programului
 - actualizarea și actualitatea informațiilor
 - accesibilitatea
 - limba de utilizare
 - prețul.

În cartea sa *Les politiques d'acquisition*, Bertrand Calenge consideră că **sursele care alimentează colecția** pot fi:

- editoriale (în sens larg, producția într-un domeniu)
- intelectuale (instrumentele de selecție)
- materiale (furnizorii, publici sau particulari).

Sursele intelectuale cuprind:

a. repertoriile bibliografice curente, periodicele care recenzează actualitatea bibliografică non critică (*Livres Hebdo* sau *Livres de France*, *Bibliographie de la France*), revistele critice (*Lire*, *Magazine litteraire*, *Le Monde des Livres*), rubricile bibliografice din diferite periodice (*La Recherche*, *Le Debat*) și cataloagele de cărți disponibile în librării.

b. editori și distribuitori

c. surse non curente:

- cererile utilizatorilor
- selecțiile bibliografice inserate în cărți
- selecțiile bibliografice operate de alte biblioteci sau de organisme specializate.

Pentru o raționalizare a selecției se pleacă de la principiul potrivit căruia:

- achizițiile curente cer o consultare absolut regulată a anumitor instrumente bibliografice
- achizițiile retrospective cer o consultare punctuală, dar sistematică a unor instrumente bibliografice desemnate
- achizițiile la cerere sunt singurele care autorizează o cercetare mai eteroclită.

Împărțită între tradiția de a acumula documente și dorința de a răspunde la cât mai multe cereri a unui public divers, între constrângeri bugetare și fizice, bibliotecarii încearcă să-și stabilească **aspectele calitative și cantitative ale colecției** pe care o gestionează.

Claude Jolly distinge trei mari "câmpuri de cunoaștere" la bibliotecile Universității Sorbonna:

- a. istoria
- b. limbile și literaturile
- c. filosofia, științele umane și sociale

Totuși, această repartiție pe domenii nu este reflectată de localizarea materială a documentelor achiziționate; ele rămân în esență un instrument comod pentru descrierea obiectivelor de achiziție și trasarea activității de selecție.

Este necesară stabilirea nivelurilor de complexitate și de folosire curentă prin aplicarea unor metode de evaluare.

Bibliotecile universitare nord americane (*Research Libraries Group*) au pus la punct o metodă de evaluare colectivă a colecțiilor cunoscută sub numele de *Conspectus*.

Metoda distinge șase niveluri definite printr-un cod de la 0 la 5:

- 0: în afara subiectului
- 1: nivel minim de achiziții
- 2: informație de bază
- 3: învățământ
- 4: cercetare
- 5: exhaustivitate

O a doua cifră precizează, pentru fiecare subdiviziune, ritmul achizițiilor. Acoperirea lingvistică este, de asemenea, codificată (de exemplu, E: engleză; W: selecție largă de limbi vii...). În urma aplicării metodei *Conspectus* a rezultat o schemă generală care reflectă nivelul colecțiilor pentru fiecare subiect și politica de achiziții practică de bibliotecile respective. Pornind de la aceste informații a fost constituită o bancă de date.

Research Libraries Group difuzează pentru diferite sectoare documentare linii directe complementare propunând referințe bibliografice precise pentru a aprecia diferitele niveluri de colecție.

Care este numărul de documente utile?

Noțiunea de număr îmbracă aspecte diferite:

- număr de titluri diferite
- număr de suporturi și cantitatea globală a documentelor materiale
- număr de exemplare necesare pentru un titlu achiziționat

Care este numărul optim de documente ?

În timp ce fondurile specializate se pretează la o anumită exhaustivitate, întrebarea este evocată frecvent pentru fondurile curente.

Referindu-se la bibliotecile universitare, Daniel Renoult face o evaluare rapidă a fondurilor necesare pentru primul ciclu de învățământ la cel puțin 25.000 de titluri pentru litere, artă, științe umane și științe sociale. Pentru științele exacte și pentru disciplinele medicale, numărul minim este de 5.000 de exemplare, ceea ce conduce la un total de aproximativ 30.000. Ținând cont de titlurile în mai multe volume, numărul total de volume este de cel puțin 38.000, independent de exemplarele multiple. În Franța, nu se poate concepe ca o bibliotecă universitară să se deschidă cu mai puțin de 5.000 de documente și 1.000-2.500 de titluri de periodice pentru un număr de 500 de utilizatori, urmând ca peste 5 ani să-și dubleze colecțiile inițiale. De altfel, D.Renoult semnalează că bibliotecile noilor universități germane au o colecție de bază de 200.000 de volume pentru 5.000 de studenți, colecțiile de bază crescând de șapte ori în 10 ani.

Recomandările internaționale din 1988 prevăd în:

- S.U.A.: 100 volume și 1 titlu de periodic/student
- Marea Britanie: 35 volume și 0,25 titluri curente de periodice/student
- Franța: 16 volume, 0,6 titluri de periodice/student.

Care este ritmul optim de creștere?

Părțile care alcătuiesc un fond curent cunosc ritmuri de creștere diferite:

- un fond de lucrări tehnice trebuie să cuprindă cel puțin 50% dintre lucrări, datând de mai puțin de 5 ani, în timp ce pentru un fond de cărți de artă acest procent poate coborî la 5%
- natura și uzura suportului joacă, de asemenea, un rol: uzura prematură a casetelor audio sau video, deteriorarea rapidă a albumelor modifică ritmul de creștere
- creșterea unei colecții se calculează în raport cu producția în domeniul dat
- dimensiunea fizică a bibliotecii este un indicator esențial pentru a fixa obiectivele în măsura în care o bibliotecă dispune de localuri adecvate. În cazul bibliotecilor bine constituite se evită tendința de exhaustivitate și riscul unei supraprezentări a unor sectoare în raport cu altele. În Franța, *Direcția informării științifice și tehnice și a bibliotecilor* și-a propus un proiect ambițios de construcții care intră în contradicție cu realitatea existentă. Sunt destul de rare cazurile în care instituțiile, în speță bibliotecile, ating obiectivele naționale fixate de ministerul tutelar
- în bibliotecile universitare efortul statului în materie de construcții de spații necesare achizițiilor de documente se lovește de dificultăți financiare, uneori de reticențele universităților pentru care programele naționale pot să pară excesive

Utilitatea unor "norme" sau obiective naționale se situează la două niveluri:

- la nivel național pentru a permite o evaluare a performanțelor diferitelor instituții în raport cu un obiectiv valabil și în consecință pentru fiecare bibliotecă care poate să-și facă o autoevaluare
- la nivel local, pentru a dispune astfel de un instrument național de referință "de propunere contractuală" pentru programarea unui nou echipament, și nu de "normă", pentru că cei care decid și finanțează pot fi și alții în afara statului.

Ce repartiție pe domenii poate fi propusă?

E. Dousset și F. Larbre propun pentru fondurile curente o formulă care permite repartizarea strict proporțională a fondurilor pentru împrumut (pentru fondurile cu acces liber):

$$F_1 = \frac{F \times P_1}{R} \text{ în care}$$

P_1 reprezintă numărul de împrumuturi anuale într-un anumit domeniu

R reprezintă numărul total de împrumuturi din fondul considerat

F_1 reprezintă efectivul total al fondurilor dintr-un anumit domeniu

F reprezintă efectivul total al fondurilor

Importanța formulei reiese din posibilitatea de a furniza un exponent x pentru P_1 și R , exponent care autorizează fie o dezvoltare a colecțiilor pe domeniile unde împrumuturile sunt mai numeroase ($x > 1$), fie o valorificare a domeniilor unde împrumuturile sunt mai puțin numeroase ($x < 1$).

Dacă admitem că:

$$F = 50.000 \text{ volume}$$

$$R = 200.000$$

$$P_1 = 500$$

$$F_1 = \text{fondul de poezie a unei biblioteci}$$

Pentru $x = 1$

$$F_1 = \frac{50.000 \times 500}{200.000} = 125 \text{ volume de poezie}$$

După Larbre și Dousset dacă x este cuprins între $3/4$ și $2/3$ se ajunge la un echilibru stabil.

Care este repartiția posibilă a suporturilor achiziționate?

Pentru a răspunde cu adevărat nevoilor cititorilor, biblioteca de astăzi trebuie să fie flexibilă atât în ceea ce privește conținutul cât și în ceea ce privește suportul material. Totuși pentru fiecare suport este necesar să se procedeze la o analiză care poate avea la bază cele șapte aspecte enunțate de bibliotecarii francezi:

1. Ce domenii (de selecție) sunt acoperite de producția existentă pe un anumit tip de suport?
 - Există un domeniu în care acest suport este esențial?
 - Care este producția de titluri pe acest suport (ca număr și interes)?
 - Care este dezvoltarea previzibilă a acestui tip de suport în raport cu domeniile care ne interesează?
 - Ce acoperire există cu alte suporturi?
 - Care este fiabilitatea materială a suportului?
2. Care este motivul pentru care cititorii preferă un anumit tip de suport față de alte tipuri? Și ce importanță se acordă acestui motiv?
3. Introducerea acestui suport nou este acoperită cu termeni de selecție și armonizată cu criteriile selecției generale?
4. Este garantată aceeași coerență pentru tratarea documentară (armonizarea descriptorilor, indexări) și pentru serviciile documentare (așezare în spațiu, clasificări, mod de comunicare)?
5. Restricțiile de folosire a acestui suport sunt compatibile cu folosirea dorită pentru acest suport sau tip de document?
6. Care sunt procedeele de achiziție (existența surselor de selecție, prezența furnizorilor, ritmurile și modalitățile posibile de cumpărare)?
7. Cât costă achiziția anuală a unui anumit număr de titluri ca și achiziția materialului de lectură, menținerea ca și înlocuirea sa? Care este încărcarea de gestiune internă legată intrinsec de acest suport (amenajarea localurilor, modificările procedurilor de tratare, formarea personalului)? Aceste probleme pun în pericol echilibrul colecțiilor, având în vedere utilizările cercetate?

◆ Bibliotecile pot decide excluderea voluntară a anumitor suporturi în următoarele situații:

- când biblioteca nu dispune de nici un mijloc de a le "citi"
- când biblioteca consideră că nu poate să le asigure o conservare adecvată.

Introducerea în fondurile curente a diferitelor suporturi (sau tipuri de documente), altele decât cărțile, este acceptată ținându-se cont de:

- capacitatea de lectură și de gestiune a materialului sub forma fiecărui suport
- adecvarea la condițiile juridice de achiziție și de comunicare în raport cu întrebuințarea voluntară (cumpărarea accesului la videocasete diferă ca preț dacă este vorba de consultare pe loc sau de împrumut la domiciliu)
- aptitudinea bibliotecii (competență și timp) de a trata aceste suporturi
- capacitatea financiară de a achiziționa aceste documente și de a le administra fără a afecta dezvoltarea fondurilor de cărți
- evaluarea utilizării preconizate a documentului în raport cu conținutul său.

Dematerializarea și delocalizarea colecțiilor

Bibliotecarii constată:

"Câmpul de acțiune al bibliotecarilor este mai nedefinit ca oricând".

Anne-Marie Bertrand

"Este de-a dreptul periculos să intenționezi să epuizezi realitatea bibliotecii".

Anne Kupiec

"Realitatea [bibliotecii este] cu atât mai amețitoare cu cât circulă între două infinituri, cel al ofertei multimedia și cel al cererii legitimate de către marketing sau sociologie, în timp ce frontierele câmpului cultural se estompează, iar misiunile încredințate bibliotecarilor se multiplică".

Andre-Pierre Syren

Bibliotecarii se întreabă:

"În acest context, enciclopedismul, care a fost virtutea noastră, va deveni păcatul nostru? Din contră, în numele realismului nu riscăm să scăpăm un concept, care poate fi cu siguranță întinerit, pentru o utopie încă și mai mare, care ar fi cea a rețelelor? Nu este periculos să abandonăm obiectivul în schimbul umbrei instrumentului?"

Andre-Pierre Syren

Impactul tehnologiei și al informatizării este mai pregnant la nivelul bibliotecilor universitare. Într-un timp relativ scurt, acestea își vor muta accentul de pe funcția de conservare spre cea de instruire a beneficiarilor, de la munca efectivă spre munca cu informația, indiferent de suportul material al acesteia.

Este o realitate faptul că bibliotecile nu pot achiziționa tot ce este necesar. De aceea, este foarte important să ai acces la sursele disponibile din afara bibliotecii.

În biblioteca electronică ne mișcăm într-un mediu în care sursele de informare sunt localizate pretutindeni și pot fi accesate la fel de ușor dintr-o sală de clasă, un laborator, un birou, dintr-o casă și chiar dintr-un avion.

Cele mai multe biblioteci academice din țările dezvoltate asigură accesul la numeroase surse în rețea.

În acest context colecția unei biblioteci nu este mai mult decât o componentă parțială, selectivă sau reprezentativă a colecției imaginare universale a informației științifice publicate.

Sursele sunt "în comun" și în multe cazuri achiziția surselor suplimentare se poate face tot "în comun".

Scoaterea din evidență este oarecum suprimată, exemplarul îndepărtat fiind predat eșalonului imediat inferior, pentru a se păstra disponibil cel puțin un exemplar dintr-o lucrare.

Selecția negativă

Păstrarea colecțiilor în cele mai bune condiții implică îndepărtarea lucrărilor nefolositoare.

H.F. McGraw optează pentru "scoaterea din evidență sau transferarea în depozit a copiilor în exces, a cărților rar folosite și a materialelor nefolositoare".

Deși standardele biblioteconomice pentru toate tipurile de biblioteci au pledat multă vreme pentru îndepărtarea lucrărilor inutile, și multe dintre manualele de știința informării o recomandă, în practică se face foarte puțin. Această operație este amânată de obicei până când spațiile de depozitare sunt epuizate, moment în care ea este făcută în grabă, subiectiv, fără un plan organizat.

◆ Motivele pentru care bibliotecarii se opun:

- "confundarea" mărimii colecției cu valoarea ei
- lipsa de timp
- costul operației
- dificultatea acestei selecții (similară selecției pentru achiziție)
- tradiția considerării colecției unei biblioteci ca fiind sacră

În bibliotecile din S.U.A se folosesc frecvent anumite criterii pentru "selecția negativă" (îndepărtarea documentelor din colecție):

1. Aspectul (modul de prezentare)
2. Starea fizică a documentului
3. Numărul de exemplare
4. Vechimea edițiilor
5. Nivelul conținutului
6. Vechimea documentului
7. Gradul de folosire

Aceste criterii necesită câteva lămuriri:

1. Este foarte ușor să îndepărtezi lucrări neatractive, dar dacă conținutul lor poate fi folositor există vreun motiv să faci acest lucru?
2. Documentele foarte uzate arată că ele au fost folosite mult și trebuie mai degrabă să fie înlocuite decât îndepărtate
3. Se poate renunța la dubletele de care nu mai este nevoie (de exemplu cărțile vechi de succes)
4. Edițiile mai vechi sunt primele candidate la îndepărtare
5. Bibliotecarul este confruntat cu sarcina dificilă de a discerne dacă conținutul este sau nu slab, ceea ce necesită un timp apreciabil.
Aceasta presupune verificarea listelor cu cele mai bune cărți, a bibliografiilor tematice și a recenziilor de cărți.

Un punct de vedere românesc

"Sfera cea mai tradițională și mai lentă în activitatea bibliotecilor noastre o reprezintă colecțiile".

Ion Stoica

Intr-o serie de studii consacrate colecțiilor în bibliotecile universitare, Ion Stoica pledează pentru definirea unei politici naționale a colecțiilor, care să fie exprimată clar și riguros .

Până acum însă, concepția dezvoltării colecției în acord cu exigențele generale ale gândirii contemporane a căpătat coerență doar în câteva din marile structuri biblioteconomice românești.

Definirea celor mai importante obiective și determinări în sfera colecțiilor este o cerință care depășește nivelul managementului bibliotecilor, situându-se prin costuri și prin multe alte categorii de implicații în zona responsabilităților macrosistemice.

Bibliotecile sunt văzute ca cele mai complicate structuri ale societății, ele stând adesea la temelia celor mai profunde schimbări . Pentru biblioteci, modernizarea este un lanț de desfășurări de mare dificultate; ele sunt structuri cu o dependență accentuată, nu dispun de resurse proprii, relația dintre continuitate și schimbare se înscrie într-un cadru permanent contradictoriu.

Bibliotecile universitare sunt parte integrantă a procesului de învățământ și de cercetare. Innoirea în învățământ presupune: universalitate , diversitate , actualitate , specializare, integrare și modernitate informaționale.

Realizarea acestor direcții fundamentale impun organizarea selecției informațiilor în funcție de obiectivele actuale și de perspectivă ale societății românești, asigurarea achiziționării și organizării informațiilor, a accesului la informațiile organizate în structurile de informare interne și internaționale.

Orice organizare și conservare a "colecțiilor de informații și documente" sau a bazelor de date specializate se integrează într-o fluiditate a fluxului de informații.

Pentru Ion Stoica, principala opțiune a bibliotecilor universitare - în speță a Bibliotecii Centrale Universitare din București - este legată de regăsirea scopurilor inițiale, "de relația predominant universitară, în care trebuie să se dezvolte colecția și serviciile noastre". Biblioteca Centrală Universitară trebuie să țină seama de "realitatea documentară a capitalei" și să reflecte "specificitățile mediului universitar, determinările și libertățile care acționează în acest perimetru".

"Un serviciu de referințe bun reclamă colecții de referințe în care acoperirea subiectelor este cunoscută și previzibilă, sursele sunt ușor de localizat, iar tipul informațiilor furnizate este corespunzător nevoilor utilizatorilor".

Sydney J. Pierce

Colecțiile serviciilor de referințe trebuie să cuprindă documente susceptibile de a oferi răspunsuri imediate cititorilor, de a-i ajuta să descopere noi surse documentare și chiar de a-i orienta spre anumite instituții. Astfel de documente sunt *enciclopediile, dicționarele generale și specializate, bibliografiile, lexicoanele și vocabularele, cronologiile, repertoriile de nume, de organisme, de statistici, de abrevieri și de sigle, ca și marile sinteze care introduc într-o disciplină sau alta.*

Pentru Bill Katz nu există o definiție "absolută" pentru "documentele de referințe". În opinia sa, un asemenea document are următoarele calități:

1. Este un amestec de informație organizat pentru utilizare rapidă și convenabilă
2. Organizarea urmează în mod obișnuit, dar nu întotdeauna, un plan, cum ar fi: ordinea alfabetică pentru enciclopedii, forma de tabel pentru statistici, ordinea cronologică pentru evenimentele istorice
3. Oferă numai o privire de ansamblu asupra subiectului, rareori dă unele amănunte
4. Se concentrează pe fapte, fiind alcătuit pentru cititorul care are întrebări clare
5. Servește pentru răspunsurile la întrebările oricărui client sau bibliotecar, cu un anumit grad de regularitate, chiar dacă aceasta înseamnă a dubla titlul din colecția principală.

Marcelle Beaudiquez remarcă faptul că o lucrare sau un document este declarat de "referințe" printr-o judecată de valoare, bazată pe noțiuni de perenitate, enciclopedism, nivel de cunoaștere, valoare intrinsecă, patrimoniu.

Denumirea de "document de referință" balansează de fapt între numeroase concepții. Pentru B. Calenge el poate fi:

- un document cu caracter enciclopedic care nu poate fi repartizat decât în sala de referințe
- o lucrare extrem de dificil de manipulat
- un instrument de lucru folosit frecvent
- o bibliografie generală sau liste de adrese care trimit la alte documente
- un document prea scump pentru a fi împrumutat la domiciliu și care nu prezintă interes pentru fondurile vechi, locale sau specializate

Scopul colecției de referințe este de a asigura accesul la informație. "Pentru a realiza acest scop în mod efectiv - consideră Rebecca Kroll - colecția de referințe trebuie să fie nu numai cuprinzătoare și actuală, ci să și corespundă și nevoilor utilizatorilor, necesitând o combinație între continuitate și flexibilitate care este extrem de greu de menținut".

Flexibilitatea colecției de referințe

În lucrarea *Introduction to reference work. Vol. 1: Basic information sources*, Bill Katz, referindu-se la bibliotecile din S.U.A., constată că secția de referințe a unei biblioteci, indiferent dacă este o colecție separată sau o anexă la un anumit domeniu, include următoarele tipuri de lucrări de referințe:

A. Tipul orientativ nu dă utilizatorului un răspuns definitiv, ci îl îndrumă spre sursa care să-i ofere un răspuns.

Acest tip de lucrări include:

1. *Bibliografiile sau listele de cărți* organizate după titlu, autor sau subiect sau după un alt criteriu, pentru localizarea titlurilor specifice. Bibliografiile pot fi folosite pentru verificare și identificare, pentru găsirea materialului dintr-o sferă dată de interes, sau ca un sprijin în selectarea celor mai bune lucrări dintr-un anumit domeniu. (*Books in Print, Standard Catalog for Public Libraries*).

Ghidurile de literatură pe un anumit subiect sunt necesare de obicei pentru a ajuta studentul la găsirea bibliografiilor și a altor lucrări de referințe din domeniul său.

2. *Indexurile și abstractele* sunt liste sistematice ale unor materiale care ajută la identificarea și urmărirea acestora, ele fiind deosebit de importante pentru că introduc cititorul în cea mai detaliată sursă de referințe pentru seriale.

Indexurile de reviste și ziare sunt tipurile cele mai frecvent utilizate (*The Reader's Guide to Periodical Literature, New York Times Index*).

B. Tipul sursă cuprinde lucrări suficiente prin ele însele pentru a da un răspuns. Spre deosebire de tipul orientativ de lucrare, ele sunt sinoptice.

1. *Enciclopediile* sunt cele mai utilizate surse și pot fi definite ca lucrări care conțin articole informaționale pe subiecte din orice domeniu al cunoașterii, de obicei ordonate alfabetic. Acestea răspund la întrebări specifice despre un subiect sau o persoană, precum și la căutări care pot începe cu: "Mă interesează x...". (*Encyclopedia Britanica, World Book Encyclopedia*).

2. *Anuarele, almanahurile, tratatele, manualele* sunt folosite în primul rând ca supliment și informație actualizată care nu poate fi găsită într-o enciclopedie (*World Almanac, Statesman's Year-book*). Sunt folosite în mod deosebit pentru date disparate și pentru subiecte izolate din domenii diferite.

3. *Dicționarele* tratează în primul rând toate aspectele legate de cuvinte (*Webster's Third New International Dictionary, Dictionary of American Slang*).

4. *Sursele biografice* cuprind informații despre persoane care, de obicei, s-au remarcat în anumite domenii de interes (*Who's Who, Current Biography*).

5. *Repertoriile* sunt liste de persoane sau organizații ordonate sistematic care dau adrese, afiliații etc. pentru indivizi și, adrese, funcționari, funcții etc. pentru organizații. (*Directory of American Scholars, Research Centers Directory*).

6. *Sursele geografice*: (atlasurile) prezintă anumite țări sau pot ilustra teme cum ar fi evoluția istorică, dezvoltarea socială etc. Ele pot include indexuri și nume geografice, dicționare de nume de localități și ghiduri (*The Times Atlas of the World, Shepard's Historical Atlas*).

C. Documentele guvernamentale reprezintă publicații oficiale ordonate și publicate în mod normal de stat sau de guvern. Ele pot include lucrări din tipul orientativ (*Monthly Catalog of U.S. Government Publications*) și din tipul sursă (*United States Organizational Manual*).

În continuare, Bill Katz clasifică sursele de referințe în funcție de scopul lucrărilor, *general sau particular*. Cele mai folosite și mai populare surse sunt cele generale (marile enciclopedii, almanahurile, dicționarele) care acoperă aproape toate

domeniile de interes. Marea majoritate a utilizatorilor vor doar răspunsuri rapide sau explicații scurte.

După Bertrand Calenge, în lumina unei politici de achiziții, "referința" reprezintă în primul rând o problemă de conținut: ea face bilanțul cu privire la o întrebare și este adesea, în mod intrinsec, o lucrare de compilație. Enciclopediile, bibliografiile, manualele, bazele de date, dicționarele adună cunoștințe dispersate în mii de documente. În această privință, selecția unui document de referință aparține în esență analizei unui domeniu al cunoașterii. Pe de altă parte, documentul de referință este supus perimării la fel ca și celelalte tipuri de documente dintr-un domeniu.

"Referința" constituie, de asemenea, o problemă de folosire: ea presupune găsirea ușoară a informației.

Colecția de referințe este una dintre cele mai vizibile părți ale bibliotecii, primul loc unde vin mulți dintre utilizatori și poarta spre masa mare de informație disponibilă.

În cartea *Weeding and maintenance of reference collections*, Rebecca Kroll prezintă patru categorii de lucrări de referințe în ordinea cronologică a apariției lor, insistând asupra avantajelor și dezavantajelor acestora.

1. Lucrări de referințe tipărite

Avantaje:

- sunt de obicei cel mai ușor de folosit
- cuprind de cele mai multe ori instrucțiuni de utilizare și pot fi folosite de mai mulți cititori simultan (cazul lucrărilor de referințe în mai multe volume)
- costurile lor sunt previzibile, cel puțin pe termen scurt
- costurile de acces sunt mai mici, cu excepția celor implicate în tipărirea și legarea lor
- timpul necesar personalului pentru a le prezenta cititorilor poate fi estimat.

Dezavantaje:

- ocupă un spațiu întins
- tind să conțină informații mai puțin recente
- prețul lor crește dramatic
- permit numai strategii de căutare dintre cele mai simple.

2. Microformate

Avantaje:

- ocupă un spațiu mult mai redus

- pot fi actualizate mai frecvent
- pot aduce economii considerabile.

Dezavantaje:

- costul mare al echipamentelor pentru citit și al întreținerii lor
- timpul de orientare a utilizatorului este mai mare
- limitarea accesului la un singur titlu pentru un singur cititor
- accesul la mai multe titluri pentru mai mulți cititori este condiționat de numărul aparatelor disponibile
- permit strategii de căutare simple.

3. Surse de referințe on-line

Furnizează informațiile cele mai recente și permit cea mai mare flexibilitate și complexitate a strategiilor de căutare.

Sunt însă mult mai scumpe - prețurile variază în funcție de utilizarea lor.

Accesul este limitat de numărul terminalelor și/sau de numărul de bibliotecari care lucrează pe o anumită temă. Pentru a face o cercetare cu adevărat bună, folosind majoritatea bazelor de date on-line, este nevoie de o instruire specială. Serviciile pe bază de meniu, cu interfață prietenoasă, permit cercetătorilor să caute eficient și fără ajutorul bibliotecarilor, deși într-un stil mai puțin elegant. Chiar și formatele fără meniu pot fi folosite cu succes de către cineva familiarizat cu formatul respectiv. Costurile de cercetare pot sau nu pot fi recuperate de la cititor, în funcție de bugetul și concepția bibliotecii asupra serviciilor oferite.

4. Discuri optice

Combină multe dintre avantajele și dezavantajele celorlalte tipuri. Sunt foarte costisitoare, dar costurile sunt previzibile pe termen scurt.

Permit strategii de căutare complexe prin combinarea unui număr mare de termeni, deși nu toate exploatează această posibilitate. Atât discurile mari cât și CD-ROM-urile pot stoca mari cantități de informații (un CD-ROM cuprinde echivalentul a peste 300.000 de pagini de text; discurile mari - de două ori mai mult).

Unele sisteme optice necesită un timp extrem de lung pentru a realiza o căutare. Ușurința cu care sunt folosite de către clienți variază în funcție de capacitatea fiecăruia de a se realiza imediat o căutare eficientă sau de a studia un manual sau de a învăța practic.

Unele discuri permit cercetătorului să-și facă propriile observații care să fie stocate alături de rezultatele cercetării și înregistrate apoi pe floppy disc, dar instrucțiunile de utilizare sunt adesea neclare. Aceasta înseamnă că poate exista o cerere foarte mare la adresa personalului de a prezenta și a explica fiecare bază de

date nouă. Informația poate fi foarte recentă sau foarte veche, depinzând de schema de publicare: un CD-ROM care se actualizează de două ori pe an poate fi depășit în raport cu broșurile publicate săptămânal, deși este mai ușor de folosit și întreținut.

Este foarte costisitoare prevenirea furtului, chiar și a echipamentului necesar pentru citire și imprimare.

Cel mai mare dezavantaj este lipsa compatibilității discurilor cu toate tipurile de echipament.

Concepții cu privire la dezvoltarea colecției de referințe

Printre bibliotecarii de referințe din SUA s-au răspândit două concepții distincte cu privire la dezvoltarea colecției de referințe.

◆ O concepție stabilește că toate lucrările de referințe trebuie să fie păstrate în colecția de referințe. Această teorie se bazează în general pe ideea că cititorii speră să găsească în colecția de referințe surse ca: tratate, dicționare și enciclopedii.

Primul criteriu pentru identificarea materialului pentru colecția de referințe este *tipul de document*.

Colecțiile de referințe construite astfel sunt mari și cuprinzătoare.

◆ Cealaltă concepție stabilește următorul fapt: colecțiile de referințe există în primul rând pentru bibliotecarii de referințe, pentru a răspunde întrebărilor de referințe.

Criteriul de bază pentru selecția materialelor de referințe este în acest caz *folosirea materialului*; sursele care nu sunt consultate frecvent de bibliotecarii de referințe trebuie să fie incluse în colecția generală a bibliotecii. Tratatele, enciclopediile și dicționarele care nu sunt de prim interes pentru cei mai mulți dintre utilizatorii bibliotecii ar trebui să se afle în colecția de împrumut. Eliminarea materialelor nefolositoare capătă astfel o mare importanță. Colecția există în primul rând pentru a servi bibliotecarilor în furnizarea răspunsurilor, deci ea trebuie să cuprindă sursele necesare în acest scop. De asemenea, nu trebuie să includă surse care furnizează informații perimate sau incorecte.

Bibliotecarii trebuie să-și actualizeze colecțiile în mod constant pentru a dispune de cele mai noi și mai complexe surse de informare.

Profesorul american Sydney J. Pierce consideră că, în general, a elabora o politică de dezvoltare a colecțiilor de referințe implică decizii în trei sfere diferite:

1. bibliotecarul de referințe trebuie să identifice obiectivele construirii colecției: cu ce scop sunt plasate materialele în colecția de referințe și în întâmpinarea căror necesități ale bibliotecarilor și utilizatorilor trebuie să vină colecția?
2. bibliotecarul de referințe trebuie să definească conținutul colecției: natura și organizarea diferitelor părți ale colecției, criteriile plasării materialelor într-un anumit loc, tipul de documente și gradul de duplicare dorit pentru aceste materialele de referință
3. bibliotecarul de referințe trebuie să colaboreze cu alte compartimente pentru a stabili mijloacele prin care se adaugă sau se îndepărtează sursele din colecția de referințe, împărțirea sarcinilor și responsabilităților pe compartimente și prioritățile care guvernează munca legată de colecție.

Bertrand Calenge consideră că titlurile selectate pentru a fi localizate într-un sector de referințe trebuie să se supună celor patru reguli ale lui G.D. Patrick:

- să ofere cercetătorului posibilitatea de a găsi și utiliza informația
- să ofere un nivel și o calitate suficiente
- să procure o informație pertinentă
- să evite un timp prea lung de cercetare.

Trebuie creat un sector de referințe?

Prioritatea dată conținutului tinde din ce în ce mai mult să distribuie colecțiile de referințe în diferite sectoare ale bibliotecii.

Prezența lucrărilor generale (enciclopedii sau instrumente bibliografice) și dezvoltarea funcției informaționale în biblioteci conduc la ideea creării unui sector de referințe separat de restul colecției.

◆ Un astfel de sector cuprinde:

- o sală de noutăți orientată în jurul informației imediate
- un birou de informare bibliografică consolidat cu instrumente bibliografice; acest birou poate să administreze în mod util fondurile zise "profesionale" pentru cercetarea lor de către bibliotecari (documentele de referințe tematice vor fi repartizate în toate sectoarele pentru consultare și studiu).

◆ În bibliotecile americane, o parte din colecțiile generale de referințe sunt păstrate la îndemână și formează "colecția de folosire imediată" sau "colecția pupitrului de referințe". În unele biblioteci aceasta reprezintă numai un raft de cărți, în altele este mai bogată și mai variată.

La Biblioteca Cabell (Universitatea de stat din Virginia) s-a inițiat un proiect de cercetare structurat în jurul unor probleme esențiale:

- care este și cum să fie folosită publicația de referințe
- din ce se constituie o bună colecție a pupitrului de referințe

În urma cercetării colecția pupitrului a fost redusă de la 210 la 34 de titluri.

Avantajele micșorării colecției:

- Bibliotecarii de referințe au mai mult timp pentru utilizatori (interviuri)
- Se micșorează timpul de manevrare a materialului și crește eficiența serviciului
- Bibliotecarii de referințe examinează mai mult timp segmente ale colecției și diferite surse cu care nu erau familiarizați, obținând o mai bună cunoaștere a lor
- Deplasarea de la pupitrul de referințe spre alte sectoare ale colecției permite personalului spațiu și timp pentru a se concentra asupra problemei de cercetat. Acest fapt reduce stresul la pupitru și pune la dispoziția utilizatorului cunoștințele personalului.

În momentul investigării nu exista computer la pupitrul de referințe. Colecția generală de referințe includea 30.000 de volume.

Nu au fost introduse în colecțiile pupitrului lucrări care puteau fi doar înmânate utilizatorului. S-a ajuns totuși la un compromis. Câteva dintre titlurile cu risc crescut (de exemplu manuale) s-au întors la pupitrul de referințe, din motive de securitate.

Au fost introduse și lucrări folosite de bibliotecarii de referințe pentru a-i ajuta să găsească surse suplimentare, să lucreze cu OCLC sau să răspundă la întrebările telefonice.

Elisabeth Futas a stabilit criteriile după care a fost alcătuită *colecția pupitrului de referințe la Biblioteca Cabell*.

Criterii principale

1. Localizarea rapidă a materialelor folosite frecvent de bibliotecarii de referințe de la pupitrul de referințe.

Acronyms, Initialisms and Abbreviations
Dictionary Imanac of American Politics
American Library Directory
Business Information: How to Find, How to Use It (Lavin)
Business Information Sources (Daniels)
Encyclopedia of Associations
Form and Style. Theses, Reports, and Term Papers (Campbell, Ballou, and Slade)
Gale Directory of Publications and Broadcast Media
Guide to Reference Books (Sheehy)
Handbook of Business Information (Strauss)
National 5 Digit Zip Code Directory
Periodical Title Abbreviations
Publishers, Distributors and Wholesalers of the U.S.
Rand McNally Road Atlas
SIC Manual
State Profile: Maryland, Virginia and the District of Columbia (Woods & Poole)
Statistical Abstract of the United States
Ulrich's International Periodicals Directory
U.S. Government Manual
World Almanac

2. Sprijinirea serviciilor rapide prin telefon

Accredited Institutions of Postsecondary Education
A Manual for Writers of Term Papers (Turabian), 2 copies
MLA Style Manual
Publication Manual of the APA
Statistical Abstract of the United States
World Almanac

3. Facilitarea accesului la materiale care necesită în mod frecvent o interpretare din partea bibliotecarului, cu condiția ca astfel de materiale să nu ocupe prea mult spațiu.

4. Asigurarea accesului rapid la materialele necesare bibliotecarilor și clienților, referitoare la funcțiile speciale ale serviciilor de referințe (de exemplu interpretarea unui tezaur pe computer).

Librarian's Guide to Serials (Faxon)

Criterii secundare

5. Protejarea materialelor foarte scumpe și dificil de înlocuit

CACI's Source Book of Demographics and Buying Power
Consumer Reports Buying Guide
Edmund's Car Prices
Form and Style. Theses, Reports, and Term Papers (Campbell, Ballou and Slade)
Grzimek's Encyclopedia of Mammals
Hoover's Handbook of American Business
A Manual for Writers of Term Papers (Turabian), 2 copies
MLA Style Manual
NADA Used Car Guides
Physician's Desk Reference
Publication Manual of the APA
SIC Manual
Value Line Investment Survey Ratings and Reports

6. Reglementarea deținerii temporare de materiale specializate

Legal Aspects of Doing Business in Virginia for Foreign Business

SURSE CONSULTATE

1. Access services in libraries: new solutions for collection management. Ed. by Gregg Sapp. New York, London, Norwood: The Haworth Press, 1992. 245 p.
2. Automated acquisitions: issues for the present and future. Ed. by Amy Dykeman and Bill Katz. New York, London: The Haworth Press, 1989. 285 p.
3. BÉQUET, Gaëlle. Selection des collections traditionnelles et électroniques: la bibliothèque de l'Université de Georgie aux Etats-Unis. In: Bulletin des bibliothèques de France, 1995, nr.3, p.40-47.
4. Les bibliothèques dans l'Université. Dir. Daniel Renoult. Paris: Éditions du Cercle de la Librairie, 1990. 360 p.
5. CALENGE, Bertrand. Les politiques d'acquisition. Paris: Éditions du Cercle de la Librairie, 1994. 408 p.
6. CALENGE, Bertrand. Espace et collections. Un espace documentaire renouvelé et géré dans la durée. In: Bulletin des bibliothèques de France, 1995, nr.3, p.21-26.
7. CARBONE, Bruno. De l'esprit des collections. In: Bulletin des bibliothèques de France, 1995, nr.3, p.27-33.
8. CARTER, Mary Duncan; WALLACE, John Bonk. Building Library Collections. Metuchen: Scarecrow Press, 1969. XII + 319 p.
9. CLARK MUIRHEAD, Juleigh ; CARY, Karen. An approach to the evaluation of ready reference collections. In: Reference Services Review, Spring 1995, p.39-43.
10. Collection, Assessment and Acquisitions Budgets. New York: The Haworth Press, 1992, p.1-11 (Charles B.Osburn: Collection Evaluation and Acquisitions Budgets: A Kaleidoscope in the Making).

- 11.** Diriger une bibliothèque d'enseignement supérieur. Coord.: Bertrand Calenge, Silvie Delorme, Jean Michel Salaün et Rejean Savard. Québec: Presses de l'Université du Québec, 1995, p.145-168 (Alain Jacquesson: L'informatisation); p.239-257 (Monique Légère: Les services des bibliothèques universitaires québécoises); p.259-283 (Valérie Tesnière: De l'usage d'une politique d'acquisition); p.285-296 (Albert N. Tubah: Évaluation des collection).
- 12.** EVANS, Eduard G. Developing library and information center collection. Littleton: Libraries Unlimited, 1987. XVIII + 443 p.
- 13.** GARDNER, Richard K. Library collections, their origin, selection and development. New York: McGraw-Hill Book Company, 1981. 354 p.
- 14.** KATZ, William A. Introduction to reference work. Vol.I: Basic information sources. New York: McGraw-Hill Book Company, 1969. 376 p.
- 15.** Le métier de bibliothécaire. Dir. Françoise Hecquard. Paris: Éditions du Cercle de la Librairie, 1996, p.169-185 (Les instruments d'acquisition).
- 16.** Ouvrages de référence pour les bibliothèques: répertoire bibliographique sous la direction de Marcelle Beaudiquez et Annie Béthery. Paris: Éditions du Cercle de la Librairie, 1995. 480 p.
- 17.** Reference services today: From interview to Burnout. Ed. by Bill Katz and Ruth A. Fraley. New York, London: The Haworth Press, 1987, p.116-119 (Jane C. Heiser: Collection development).
- 18.** The role and future of special collections in research libraries: British and American Perspectives. Ed. by Sul H. Lee. New York, London, Norwood: The Haworth Press, 1993. 100 p.
- 19.** Rothstein on reference, with some help from friends. Ed. by Bill Katz and Charles Bunge. New York, London: The Haworth Press, 1989, p.176 (Samuel Rothstein: The measurement and evaluation of reference service); p.488-489 (Robert C. Dowd: Sources).
- 20.** Serials and reference services. Ed. by Robin Kinder and Bill Katz. New York, London: The Haworth Press, 1990. 457 p.

- 21.** STOICA, Ion. Colecțiile bibliotecilor universitare - realități și perspective. In: Revista bibliotecilor, 1973, 26, nr.9, p.534-537.
- 22.** STOICA, Ion. Colecțiile de documente - zonă generativă a sistemelor biblioteconomice universitare. In: Probleme de informare și documentare, 1978, 12, nr.2, p.64-73.
- 23.** STOICA, Ion. Biblioteca Centrală Universitară din București, un trecut privind spre viitor. In: Probleme de informare și documentare, 1992, 26, nr.1, p.3-9.
- 24.** STOICA, Ion. Unele probleme privind evaluarea în bibliotecile universitare românești. In: Biblioteca. Revistă de bibliologie și știința informării, 1994, nr.1, p.12-13.
- 25.** STOICA, Ion. Modernizarea - doar o problemă de tehnologie? In: Biblioteca. Revistă de bibliologie și știința informării, 1995, nr.3, p.65.
- 26.** TESNIÈRE, Valérie. La collection dans tous ses états. In: Bulletin des bibliothèques de France, 1995, 40, nr.3, p.16-20.
- 27.** Weeding and maintenance of reference collections. Ed. by Sydney J. Pierce. New York, London: The Haworth Press, 1990. 173 p.